

سرمایه گذاری یک واقعیت:

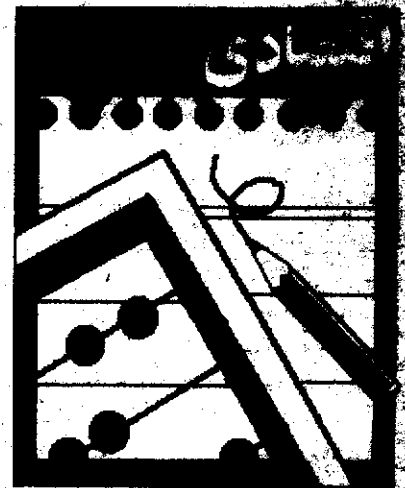
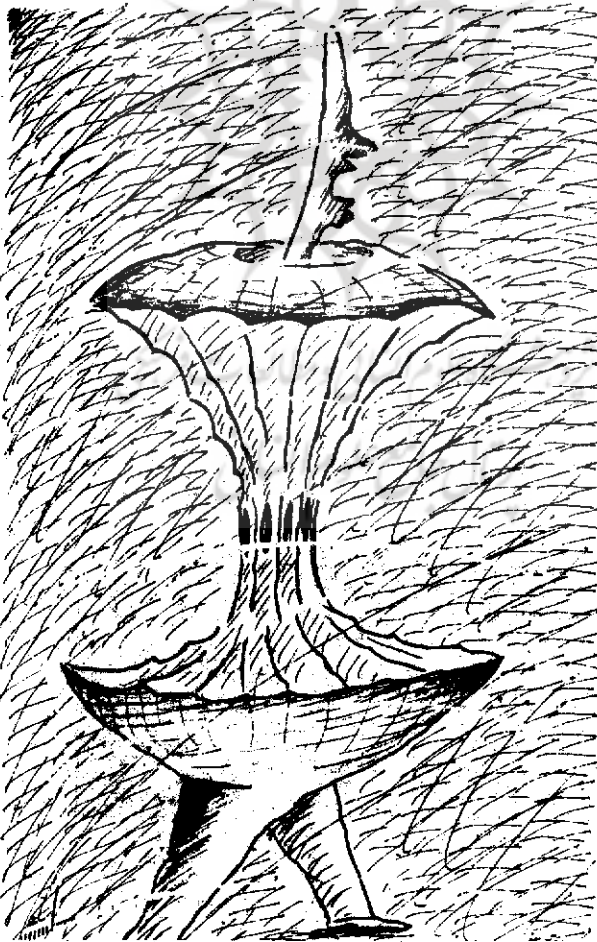
سرمایه گذاری برای افزایش ضایعات

گرچه معاون وزارت جهاد ضایعات مواد غذایی را ۳۰ درصد ذکر کرده، اما براساس یک تحقیق علمی هم اکنون ۳۵ درصد از محصولات کشاورزی ما به دلایل و علل گوناگون از بین می‌رود. اکنون میزان تولید مجموع محصولات کشاورزی ما (اعم از باغی-زراعی-صیفی و سبزیجات) حدود ۴۴ میلیون تن، یا اندکی بیش از این رقم است. (رقم رسمی تولید در سال ۱۳۷۲ حدود ۴۲/۷ میلیون تن گزارش شده است).

حال اگر برای متوقف کردن ضایعات محصولات کشاورزی اقدامی اساسی و پایه‌ای انجام نشود، با فرض این‌که همه برنامه‌ها و مجاهدت‌ها به بار بنشینند، و کل رقم تولیدات ما در کشاورزی به ۱۰۰ میلیون تن هم برسد، مفهوم آن این است که ما به وزارتات کوشش برای افزایش تولید، برای افزایش حجم ضایعات محصولات کشاورزی و دامی (خصوصاً کشاورزی) خودمان نیز سرمایه گذاری و مجاهدت کرده‌ایم!

یک بررسی انجام شده در زمینه زیان حاصل از این ضایعات که به سال ۱۳۷۲ مربوط می‌شود نشان می‌دهد با احتساب میانگین ۵۰۰ ریال برای قیمت هر کیلو محصولات کشاورزی در آن سال ۸۱۲ میلیارد تومان فرآورده‌های کشاورزی ما نابود شده است. (۱) حال اگر با توجه به نرخ تورم سه ساله اخیر

گفته‌های دو تن از مقامات مسئول را عیناً ذکر می‌کنیم. دکتر عبسی کلانتری در آستانه زمستان جاری و در نهمین کنگره صنایع غذایی گفت: ۴۰ درصد از تولید سبزی مینی و پیاز کشور به دلیل فقدان سیاست‌های بازرگانی از بین می‌رود. مقارن همین ایام مهندس احمد ترک‌نژاد معاون امور دام و طیور وزارت جهاد سازندگی گفت: «ضایعات غذایی ایران حدود ۳۰ درصد است که با جلوگیری از آن می‌توان غذای مورد نیاز ۱۵ میلیون نفر را تأمین کرد».

طی سالهای اخیر سدهای متعددی در ایران ساخته شده یا در دست احداث است. کوشش می‌شود زمین‌های جدیدی زیر کشت انواع محصولات کشاورزی برده شود. برنامه‌هایی در دست تهیه یا اجراست تا میزان برداشت محصول در هر هکتار افزایش یابد و به استانداردهای بین‌المللی نزدیک شود. ارقام هنگفتی برای اصلاح روش‌های آبیاری در سدهای سالانه کشور منظور می‌گردد، دو وزارتخانه (کشاورزی و جهاد سازندگی) با هزاران کارمند متخصص و نیمه متخصص صدها طرح و برنامه در زمینه‌های گوناگون را در دست اجرا دارند تا میزان تولیدات کشاورزی و دامی را افزایش دهند و شرایط کاهش وابستگی کشور به واردات مواد غذایی را از یک سو، و صدور مازاد برخی تولیدات کشاورزی و دامی را از سوی دیگر فراهم آورند.

اگر این اهداف تحقق یابد و ارقام در موارد فوق روند صعودی بگیرد، ما شاهد رشد صعودی یک زیان هنگفت ملی هم خواهیم بود: ضایعات در زمینه محصولات کشاورزی و مواد غذایی!

قبل از این که به تجزیه و تحلیل آماری ضایعات محصولات کشاورزی و مواد غذایی بپردازیم

بتوانیم این رقم را به نرخهای امروز تبدیل کنیم در خوش بینانه ترین فرض با رقمی دو برابر کلان تر از رقم فوق مواجه خواهیم شد، یعنی ۱۶۲۴ میلیارد تومان زیان!

بررسی مزبور حاکمی است در سال ۱۳۷۲ نزدیک به ۲/۵ میلیون تن شلتوک در کشور تولید شده که فقط ۱/۹ میلیون تن آن تبدیل به برنج گردیده است؛ ۶۰۰ هزار تن ضایعات. مآذر حالی این ضایعات را

متحمل می شویم که برای تأمین کسری مصرف برنج مردمان در همان سال فراتر از ۲۰۰ میلیون دلار برنج وارد کرده ایم، و اکنون هم وارد می کنیم. شاید بیشتر از این مبلغ!

در همین سال و براساس بررسی مزبور ۵/۳ میلیون تن گندم از کشاورزان خریداری، و برای تأمین کسری نیاز کشور به این ماده غذایی استراتژیک ۲ میلیون تن گندم به ارزش ۴۰۰ میلیون دلار نیز وارد شده است. جدول شماره یک که از همان بررسی اخذ شده میزان واردات گندم در سالهای ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۲ را نشان می دهد. جدول شماره ۲ نشان دهنده میزان واردات برنج در همین سالها است.

عوامل ضایعه ساز

شناخت عوامل و دلایلی که این ضایعات سنگین را به ما تحمیل می کند نیاز به بررسی موردی هر محصول دارد. اما برای نمونه ضایعاتی را که در مراحل گوناگون کاشت، داشت، برداشت، حمل، سیلو کردن، آرد کردن و پختن نان وارد می شود بطور اجمالی مرور می کنیم:

ضایعات گندم از زمان کشت شروع می شود، البته میزان این ضایعات به نحوه بذرآفشانی بستگی دارد. حداقل ضایعات در زمان کشت در حدود ۲ درصد است (اگر میزان بذر گندم مصرفی را ۸۰۰/۰۰۰ تن در نظر بگیریم).

در صورت عدم مبارزه با علفهای هرز میزان ضایعات گندم در مرحله پنجه زدن، حدوداً ۴۰ درصد خواهد بود. آفات (سن زدگی) نه تنها میزان عملکرد گندم را کاهش می دهد، بلکه در کیفیت نان نیز تأثیر سوء خواهد داشت. میزان خسارات ناشی از سن در سالهای طفیانی ممکن است به ۸۰-۴۰ درصد محصول برسد (در سال ۱۳۷۱ در حدود ۱/۱۰۰/۰۰۰ تن گندم توسط آفات ضایع شده بود).

یکی دیگر از عوامل مؤثر، تأخیر در برداشت می باشد. یک محقق هندوستانی ثابت کرده است که اگر برداشت گندم یک هفته به تأخیر بیفتد ۵ درصد از آن ضایع

پراکنندگی و فرسوده بودن کارخانجات شالیکوبی ۲۰ درصد از برنج هنگام تبدیل شلتوک به برنج از بین می رود، ۵ درصد از ضایعات برنج هم مربوط به رطوبت موجود در شلتوک است.

همانطور که در بالا ذکر شد، بخشی از هر محصول کشاورزی، یا باغی علاوه بر دلایل و عوامل مشترک، به دلیل برخی علل اختصاصی نیز از بین می رود. مثلاً ممکن است کل تولید انواعی از میوه ها و سبزیجات به دلیل سریع الفساد بودن، در صورت فقدان سردخانه و وسایل نگهداری در همان محل باغ و مزرعه نابود شود.

یک عامل مؤثر دیگر در ضایعات سنگین محصولات کشاورزی و باغی ایران نبودن برنامه کشت مدون و تنظیم شده است. به عنوان نمونه، همانطور که می دانیم استال به دلیل کشت بی رویه و بی ضابطه گوجه فرنگی حجم عظیمی از این محصول در همان مزارع پوسید و از بین رفت. مزارعی که زمینهای آن می توانست به کشت گندم یا یک محصول استراتژیک دیگر اختصاص یابد و اندکی از حجم واردات امسال ما را برای جبران کمبود گندم و شکر کاهش دهد. علاوه بر این، ما هم اکنون شاهد درج خیرهایی از نگرانی سبب زمینی کاران در مورد بفروش نرسیدن محصول ایشان هستیم. گرچه اعلام شد وزارت بازرگانی با صدور بیست هزار تن سبب زمینی موافقت کرده، اما کشاورزان هنوز احتمال ماندن و فاسد شدن بخشی از حاصل زحمت خود را منتفی نمی دانند.

امکانات... محدودیتها

چند سالی است که مباحث دامنه داری در مورد فواید و مضار پیوستن ایران به پیمان تعرفه و تجارت و گات جریان دارد. یکی از استدلالهای موافقین عضویت ایران در این پیمان برخورداری تعدادی از محصولات کشاورزی کشورمان از مزیت نسبی است. استدلالهای این گروه غالباً بی پایه نیست. اما زمانی می توان چنین استدلالهایی را مبنای قضاوت نهانی قرار داد که تکلیف کشاورزی کشور در همه زمینهها روشن شده باشد. ما می توانیم صادر کننده بسیاری محصولات کشاورزی و باغی باشیم، اما در صورتی که بتوانیم نخست به امور کشاورزی خود سامانی بدهیم.

اتفاقاً در همان مواردی که ما بر مزیت نسبی محصولات کشاورزی ایران تأکید می کنیم، با بی انضاطی در برنامه ریزی برای تولید، جمع آوری محصول، ثابت نگه داشتن نسبی میزان تولید در حد تأمین نیاز داخلی و

می شود. با تأخیر در ماه در برداشت گندم میزان ضایعات به ۱۵ درصد نیز افزایش می یابد. میزان ضایعات بعد از برداشت در مراحل درو، جمع آوری، دسته بندی و حمل آن به محل خرمین در حدود ۲/۷ درصد گزارش شده است.

به علت وجود مشکلات در حمل و نقل و فاصله زیاد سیلوهها از مراحل برداشت گندم، میزان ضایعات گندم ۵-۷ درصد گزارش شده است. انبارها و سیلوههای موجود جوابگوی گندم برداشته شده نیستند، در ضمن ناقص بودن سیستم بوجاری در سیلوهها باعث ضایع شدن گندم می شود که آن را در حدود ۱۰ درصد گزارش کرده اند.

سیلو کردن گندم در سیلوهها هم بدون برنامه ریزی و بصورت یک دست از گندمهای منطقه انجام می شود. سیلوههای موجود کشور نیز کشتش تحویل گندم خریداری شده همزمان با برداشت گندم را ندارند. کارشناسان سازمان غله برآورد کرده اند که تا سال ۱۳۷۷ باید ۷ میلیون تن ظرفیت سیلو داشته باشیم. ضایعات بعدی به مراحل آرد کردن، خمیر کردن، نحوه پخت، ذائقه مردم و عدم رعایت برخی نکات مهم، اما ساده مربوط می شود. این موارد در گزارشهای تحت عنوان ۳۵ هزار میلیارد پارانه سوخته و خمیره که در شماره ۶۶ همین مجله چاپ شده مورد بررسی قرار گرفته است و خوانندگان علاقمند می توانند به آن مراجعه کنند.

مهم ترین عوامل در ضایعات برنج بعد از برداشت شلتوک بدین ترتیب گزارش شده است: حمل و نقل،

جدول ۱- میزان واردات و ارزش ریالی گندم از سال ۱۳۶۵ الی ۱۳۷۲

* خرید گندم بطور متوسط ۲۰۰ دلار برابر با نرخ ارز دولتی (۷۶ ریال) محاسبه شده است.

** هر دلار ۱۴۰۰ ریال محاسبه شده است.

صادرات، و تأمین امکانات مادی و معنوی برای بازاریابی و صادرات مواجهیم. ایران نسبی توانمند صادرکننده محصولات کشاورزی استراتژیکی نظیر گندم، برنج، دانه‌های روغنی و شکر باشد. اگر روزی بتوانیم نیاز مصرفی خود را در این موارد تولید کنیم کاری کارستان کرده‌ایم. هم اکنون در بهترین سالها و شرایط به ورود فراتر از ۲ میلیون تن گندم نیازمندیم. گاهی مجبوریم تا ۹۰ درصد

جدول ۲- میزان واردات و ارزش برنج از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۲

سال	میزان واردات (میلیون تن)	ارزش (میلیون دلار)
۱۳۶۵	۰.۱۰	۱۰۰
۱۳۶۶	۰.۱۰	۱۰۰
۱۳۶۷	۰.۱۰	۱۰۰
۱۳۶۸	۰.۱۰	۱۰۰
۱۳۶۹	۰.۱۰	۱۰۰
۱۳۷۰	۰.۱۰	۱۰۰
۱۳۷۱	۰.۱۰	۱۰۰
۱۳۷۲	۰.۱۰	۱۰۰

* هر تن برنج ۳۰۰ دلار و هر دلار ۱۴۰۰ ریال محاسبه شده است.

روغن نباتی مصرف را به صورت مواد اولیه یا روغن آماده وارد کنیم. شکر هنوز جزو اقلام عمده مواد غذایی وارداتی ما است. مقادیر معتابیهی هم خوراک دام و یا مکمل‌های آن را وارد می‌کنیم. بدین جهت حتی اگر چه از لحاظ محصولات لبنی و گوشت به مرز خودکفائی نزدیک شده‌ایم، اما می‌بینیم که از بابت این مواد هم در نهایت به واردات و بازارهای خارجی وابسته‌ایم.

در مورد محصولات کشاورزی اگر بتوانیم ضایعات را از ۳۵ درصد به ۵ درصد (که درصد گریز ناپذیری است) تقلیل دهیم می‌توانیم مثلاً واردات گندم را از ۲ میلیون تن در سال به ۱/۴ تن کاهش دهیم. یک حساب سرانگشتی نشان می‌دهد با ارزی که طی دو سه یا حداکثر چهار سال برای واردات این قبیل محصولات می‌پردازیم، قادریم عواملی را که در سلسله مراتب تولید تا مصرف سبب ایجاد ضایعات می‌شود، حذف کنیم. چرا تا کنون در این زمینه موفق نشده‌ایم، پرسشی است که پاسخ آن را باید سازمانهای مسئول ارائه دهند.

در هر حال، اگر قرار است بر مزیت نسبی در زمینه کشاورزی تکیه کنیم، این مزیت در اقلامی از خشکبار، میوه‌ها، صیفی‌جات و سبزیجات وجود دارد. گرچه هم اکنون برخی از عمده‌ترین اقلام خشکبار ما، از جمله پسته، با رقابت روزافزون رقبای نیرومندی چون ترکیه، یونان، آمریکا، اسپانیا و برخی دیگر کشورها مواجه است، اما اگر کمبود و سوء مدیریت‌هایمان را اصلاح کنیم قادریم در آینده بازارهای سنتی خود را حفظ کنیم و حتی بازارهای جدیدی را به روی این محصولات بگشاییم.

نقطه تکیه ما در زمینه صدور دیگر محصولات کشاورزی می‌تواند بر محصولات باغی، صیفی و برخی سبزی‌ها باشد. اما با کمال تأسف باید گفت در این موارد کمیت کار ما بسیار می‌لنگد. زیرا صدور این محصولات مستلزم فراهم آوردن پیش‌زمینه‌های متعددی است که ما در مورد بسیاری از آنها سهل‌انگاری فراوان کرده‌ایم. باید دانست صدور این محصولات، و حتی رساندن آن به بازارهای مصرف داخلی نیاز به سازماندهی و فراهم آوردن امکانات و

مسبب جداگانه و مفصلی را تشکیل می‌دهد آن را در گزارش جداگانه‌ای در همین شماره مورد بررسی قرار داده‌ایم.

بخیه زدن بر آب

کشوری ۳۵ درصد از محصولات کشاورزی خود را از دست می‌دهد که از لحاظ منابع آب و خاک محدودیت‌های زیادی دارد.

کل ریزش‌های آسمانی در سرزمین ما ۲۲۰ میلیارد متر مکعب در سال است (آمار، از میانگین بارش سالهای مختلف به دست آمده است). نود درصد از آبهای قابل استفاده از این میزان ریزش به بخش کشاورزی اختصاص می‌یابد اما فقط ۳۵ درصد آن به مصرف می‌رسد، ۶۵ درصد بقیه در مراحل انتقال و در داخل مزارع به دلیل عدم رعایت اصول نوین آبیاری تبخیر می‌شود و یا به علت نفوذ در خاک هدر می‌رود. (متوسط بارندگی در ایران از ۵۰ میلی‌متر در مناطق کویری تا ۲۰۰۰ میلی‌متر در مناطق شمالی است. در دوسوم کشور میزان بارش سالانه به کمتر از ۲۴۰ میلی‌متر می‌رسد که کمتر از یک سوم متوسط

ابزارهای مختلفی دارد. سیب، خربزه و هندوانه، گوجه‌فرنگی، انواع مرکبات و انواع سبزیجات همگی سریع‌الفساد هستند. باید سریعاً به بازار مصرف حمل شوند و به مصرف هم برسند، یا آنها را در مراکز مخصوص، و تحت شرایط ویژه نگه‌داری کرد. حتی نگه‌داری هر یک از این محصولات در سردخانه، فراهم آوردن شرایط ویژه‌ای را ایجاب می‌کند (از لحاظ میزان دما، رطوبت و...)

وضع ضایعات در مورد این محصولات اگر اسفبارتر از گندم و برنج نباشد، بهتر هم نیست. هر ایرانی با نگاهی به جوی آب خیابانها و یا

زیاده‌دانی‌های میدین میوه و تره‌بار می‌تواند زبانی را که اقتصاد کشور ما از بابت ضایع شدن محصولات کشاورزی می‌پردازد، بوضوح درک کند. اگر همین ایرانی به باغات و مزارع صیفی‌کاری برود و ببیند چه حجم از سر درختی‌ها و صیفی‌جات در همان محل تولید نابود می‌شود، آنگاه اندوه عمیقی را در وجود خودش احساس می‌کند. بسیاری از این محصولات ضایع شده می‌تواند به صورت محموله‌های صادراتی (تبدیل شده یا به همان صورت خام) درآید و مبالغ هنگفتی ارز عاید اقتصاد ما کند.

عدم اجرای روشهایی که مانع این ضایعات شود، و فقدان وسائل و امکانات فرآوری این محصولات ما را از کسب چنین درآمدهائی محروم می‌کند. (چون صنایع تبدیلی کشاورزی

فرغداران محترم سراسر کشور

توجه فرمائید

شرکت طلوع فجر با سابقه ربع قرن خدمتگزار صنایع فرغداری

اینک افتخار دارد بهترین نوع زنجیر

دالخورای ایرانی با مارک (S) محصولی از

صنایع تکنو فریخ را عرضه نماید

ساخته شده از فولاد آهازی- آبکاری دقیق دلرای گولهی

آزمایشگاه مختلف با تضمین یکساله در سرمایه بالا

☆ بالاترین نیروی کشتن

☆ عدم وجود هرگونه پیچش و لرزش و نقاط عالی

☆ عدم کشیده شدن بعد از نصب

☆ با پوشش گالوانیزه لپده آن برای مناطق مرطوب

☆ با پوشش رنگ

دفتر مرکزی: تهران، خیابان جمالزاده شمالی، خیابان نصرت،

پلاک ۱۵۱ طبقه سوم.

تلفن و فاکس: ۹۲۰۴۶۴ و ۶۴۳۵۷۷۵

نشانی کارخانه: کرج، کیلومتر ۸ جاده مردآباد بطرف

زیبادشت، خیابان شهید بهشتی، خیابان قنات، پلاک ۲.

تلفن: ۲۶۴۸-۴۲۰۰

بارندگی در کره زمین است).

از سوئی، ما با رشد جمعیت اجتناب ناپذیری مواجه هستیم. گرچه آهنگ رشد جمعیت کاهش یافته، اما کارشناسان برآورد می‌کنند جمعیت کشور در پایان قرن معاصر هجری شمسی به فراتر از صد میلیون نفر می‌رسد. برخی حتی با قطعیت می‌گویند جمعیت کشور در آن زمان ۱۲۰ میلیون نفر خواهد بود. این صد یا صد و بیست میلیون انسان دهانی دارند که غذا می‌طلبند.

چنانکه در آغاز گزارش هم ذکر شد، کوشش‌های گسترده‌ای برای سدسازی، اصلاح شبکه آبیاری و بهره‌وری بهینه از ذخایر محدود آب کشور و به زیر کشت بردن اراضی جدید انجام شده و یا در حال انجام است. اما اگر قرار باشد چاره‌ای برای

حداقل رساندن ضایعات کشاورزی نیندیشیم همه این اقدامات به مثابه آن است که بر آب بخیه بزیم.

اگر برنامه‌ریزی‌های ما بی‌اشتباه باشد و نتایج مورد انتظار را هم به بار آورد، باز ۳۵ درصد حاصل زحمات و سرمایه‌گذاری‌های ما همه ساله از بین می‌رود.

چنین است که می‌توان گفت اجرای برنامه‌های ضربتی و قاطع برای به حداقل رساندن ضایعات در زمینه‌های فوق‌الذکر همانقدر اهمیت دارد که ما با صرف صدها میلیارد تومان اهمیت دادن به سدسازی، بهبود شبکه‌های آبیاری، مکانیزه کردن کشاورزی، اصلاح روشهای کشت و... را به نمایش می‌گذاریم.

اما برای کاهش و به حداقل رساندن این ضایعات چه می‌توان کرد و چه باید کرد؟ یک واحد تحقیقاتی که عنوان «کارگاه کنترل و ایمنی مواد غذایی» را دارد، پیشنهادهای زیر را ارائه کرده است:

الف- عوامل مؤثر در کاهش ضایعات مواد غذایی

* برنامه‌ریزی و ایجاد مدیریت صحیح در تولیدات محصولات کشاورزی
* ایجاد روشهای صحیح کشاورزی در برداشت محصولات کشاورزی

* ایجاد سیستم حمل و نقل مناسب جهت رساندن به موقع محصولات کشاورزی به کارخانجات تبدیل مواد غذایی با کمک تسهیلات بانکی برای بخش خصوصی

* ایجاد انبارهای مکانیزه و مناسب در ایستگاهها، مناطق و قطب‌های کشاورزی به کمک تسهیلات بانکی برای بخش خصوصی

* صدور موافقت اصولی صنایع تبدیلی مواد غذایی در مناطق و قطب‌های کشاورزی ذیربط
* بکارگیری تکنولوژی مناسب تولید در

و همگانی

* ایجاد مراکز تحقیق و توسعه در صنایع غذایی همگن به کمک تسهیلات بانکی برای بخش خصوصی

* با توجه به اهمیت پیشگیری از بیماریهای ناشی از مصرف مواد غذایی ناسالم ضمن حمایت بیشتر به کار مسئولین فنی کارخانجات پیش‌بینی‌های لازم جهت گسترش تشکیلات کنترل مواد غذایی اقدام گردد.

* با توجه به خطرات ناشی از بقایای سموم دفع آفات نباتی و عناصر سنگین، اعمال کنترل شدید در کاربرد سموم دفع آفات نباتی و تعیین حد مجاز و اندازه‌گیری آن براساس استانداردهای بین‌المللی و ملی ضروری می‌باشد.

* رعایت استانداردهای ملی ایران در تولید، صادرات و واردات مواد غذایی الزامی و شورای کدکس غذایی ایران تشکیل گردد.

* برای ارتقاء دانش فنی کارکنان مراکز کنترل و تحقیقاتی مواد غذایی و کارخانجات تبدیلی مواد غذایی ارتباط صنعت با دانشگاه تقویت یابد.

□ این رقم و برخی ارقام دیگر که در این گزارش مورد استناد قرار گرفته از کار تحقیقی آقای سید حسین میرنظامی ضیابری و همکاران ایشان که در جزوه فاقد عنوانی منتشر گردیده، استخراج شده است. این جزوه با استناد به آمارهای چند سازمان مسئول، از جمله سازمانهایی از وزارت کشاورزی و وزارت صنایع تدوین شده است.

کارگاهها و کارخانجات مواد غذایی و ضرورت بازسازی و نوسازی آنها به کمک تسهیلات بانکی برای بخش خصوصی

* بسته‌بندی مواد غذایی از تولید تا مصرف جهت کاهش ضایعات و همچنین افزایش صادرات مواد غذایی به صورت اجرای یک طرح ملی

* ایجاد شبکه‌های توزیع کارآمد و مناسب متخصص مواد غذایی در سطح کشور به کمک تسهیلات بانکی برای بخش خصوصی

ب- نظارت و کنترل و ایمنی مواد غذایی
* بازنگری، اصلاح و تکمیل قوانین و مقررات

نظارت و کنترل و افزایش استانداردهای مواد غذایی
* استفاده از شبکه‌های بهداشتی کشور جهت اجرای نظارت، کنترل و استاندارد ملی مواد غذایی ضروری می‌باشد

* ایجاد و توسعه آزمایشگاههای کنترل کیفی مواد غذایی برای صنایع همگن به کمک تسهیلات بانکی در بخش خصوصی
* با توجه به مشکلات ناشی از تعدد سازمانها و واحدهای دست‌اندرکار کنترل‌کننده مواد غذایی پیشنهاد می‌گردد کلیه این مراکز در یکدیگر ادغام و به صورت یک سازمان مستقل نظارت، کنترل و استاندارد مواد غذایی تشکیل گردد

* آموزش عمومی کنترل و بهداشت مواد غذایی در تمام زمینه‌ها و در سطوح مختلف مقاطع تحصیلی

با تشکر از حسن انتخاب شما

پیشنهاد می‌کنیم دوستان خود را با یک عیدی فرهنگی غافلگیر کنید

فقط با یک تلفن

نشریه **کشش** را برای فرزندان و عزیزان خود در تهران، شهرستانها و خارج از کشور مشترک شوید.

شرایط اشتراک را در صفحه ۹ همین ماهنامه مطالعه فرمائید

تهران، صندوق پستی ۵۲۶۷-۱۲۱۵۵

تلفن: ۳۲-۸۸۴۲۷۳۰

فاکس: ۸۸۳۲۳۶۱

اقتصادی